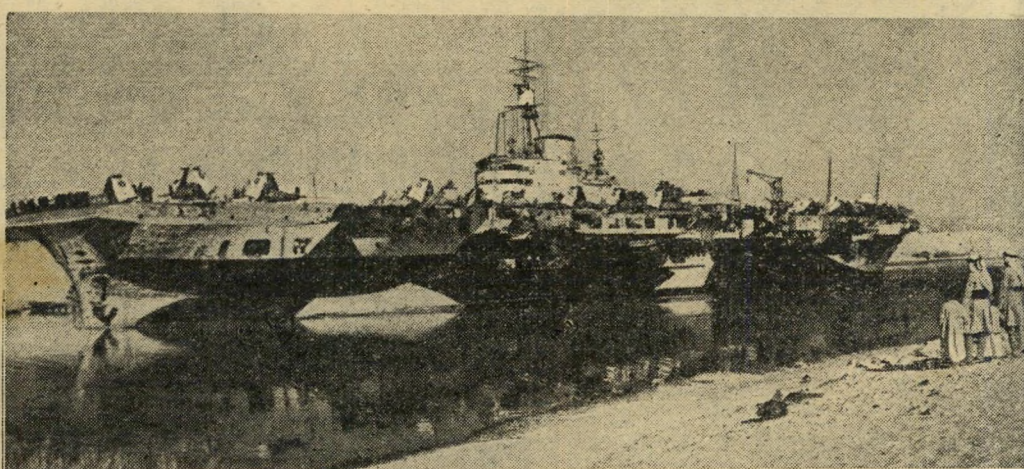

כיבוש הסודאן. לאחר שהסודאן נכבש בידי צבאות מוחמד עלי, קם מנהיג דתי בסודאן שכונה את עצמו "אלמהדי" והתמרד בירישי הבאשא המצרי הגדול. הסודאנים התקיפו את חרוטום הבירה, רצחו את הגנרל גורדון, שבא לסודאן בראש כוח בריטי ללחום בסחר העבדים. כתגובה שלחו האנגלים צבא שהתקיף, יחד עם כוח מצרי, את אנשי אלמהדי והשמידם בקרב.

המצרי הראשון. המהפכני הראשון. האיש שלא רצה להילכד בעורמה האנגלית היה פלח פשוט, שהפך מנהיג העם במלחמתו: סעד זגלול, (הוופד) מחולל מלחמת השיחרור.

עורק האימפריה. אולם עצמאותה של מצרים היתה למראית עין בלבד. כי מאז שנחפרה תעלת סואץ רכשה מצרים מעמד חיוני במערך האסטרטגיה של האימפריה הבריטית. בקהיר חזרו הדיפלומטים האנגלים על הבטחתם לעזוב את מצרים בקרוב והדגישו כי למעשה היא ארץ עצמאית, בת ברית נאמנה לבריטניה. אולם במרחק שלוש שעות נסיעה עברו אניות המלחמה האנגליות מהנמל המצרי של פורט-סעיד שעל הים התיכון לנמל המצרי סואץ שעל ים סוף דרך התעלה כשתותחיהם חשופים וכאילו הארץ עדיין שלהם.

המנהיג הראשון. בשנת 1922 נתנו האנגלים עצמאות למצרים והכריזו פואד, אביו של פארוק, הוכתר כמלך ראשון של מצרים מאז ימות הפרעונים הקדומים.

ממלוקים. יורשו, סעיד באשא, בנו האהוב ביותר של מוחמד עלי, שהיה תחת השפעה צרפתית, נתן למהנדס בשם פרדיננד דה'לספס רישון של שתי שורות בלבד: "לבנות תעלה המחאימה למעבר אניות בין סואץ שעל ים סוף והים התיכון". כפיצוי לאנגלים מסר להם הבאשא זכיון לייסוד חברת אלוהוט ובנק. היו אלה הצעדים הראשונים שהחזירו שוב איום זרים לעמק הנילוס.

עם מות סעיד, עלה בן אחיו, איסמעיל, לשלטון. איסמעיל, שרכש חלק ניכר מחינוכו בצרפת, התרשם מאד מהקיסר נפוליון השלישי שביצע תכנית אדירה להפוך את בירתו לעיר גנים, שדרות רחבות, ובנינים מפוארים — תכנית שהריקה את קופות המדינה. עם עלייתו לשלטון היו כל הנתונים לטובתו של איסמעיל. מלחמת האזרחים באמריקה הביאה עושר עצום למצרים עם הפסקת משלוחי הכותנה האמריקאית לשוקי העולם. אירופה הזקוקה לבגדים היתה מוכנה לשלם כל מחיר עבור הכותנה המצרית ובעלי האחוזות במצרים צברו רוחצים דמיוניים. בניית התעלה הגדולה משכה את תשומת לם העולם כולו ובנקים הציעו הלוואות בלי סוף לבאשא בן השלושים, שלא עמד בפני הפיתוי, קיבל כל הלוואה שהוצעה לו. במשך 16 שנה הגיע סכום הלוואות אלו ל-150 מיליון לירות.

כאשר בנובמבר 1869 נפתחה תעלת סואץ הגיע אושרו של איסמעיל לשיא. קיסר הצרפתים ונסיכים רבים היו אורחיו והמחבר ג'וזפי רודי חיבר אופרה מיוחדת על נושא מצרי (אאידה) שהוצגה בתנוכת בנין האופרה המפואר בקהיר. היתה זו הזדמנות נפלאה להוציא כספים בממדים שאפילו נסיך זה לא עשה מעודו. מה שהוסיף להנאתו של איסמעיל בחגיגות אלה היתה העובדה שלא הוציא מכיסו פרוטה אחת מכל הסכומים הדרושים. מי הנני לוס הלוואות של בנקאים אירופיים.

אולם כאשר הגיע הזמן לפרוע את החובות לא מצא איסמעיל את הסכומים הדרושים. מי הנילוס לא גאו בזמן, מחירי הכותנה בעולם ירדו במידה ניכרת. הוא מכר את מניותיו בתעלה לאנגלים אולם הסכום לא הספיק. מעצמות המערב התערבו, שלחו לקהיר ועדה שתקח את ענייניה הכספיים של מצרים לידיים ותבטיח את פרוץ החובות. בהעדר מומנים נספלו לרכוש התמידי של מצרים: הנילוס והפלח. במשך שנים נאלץ הפלח לעבוד ולרעוב כדי לשלם את חובות הכדי (המשנה למלך). בתנאים אלה לא יכול איסמעיל להמשיך בתפקידו; הוא פוטר ע"י השולטן, מינה את בנו תופיק באשא לכדי, לקח שלושה מיליון פרנקים ונסע לאיטליה.

מלכודת קוראן, תורה פוליטית. בנקודה זו, האפלה ביותר בעבודתו, התעורר הפלח המצרי. למרות שלא התמרד בעצמו הוא נענה, בפעם הראשונה, להסתת מנהיגיו. הלאומניות המצרית שטופחה על ידי מוחמד עלי האלבני מלמעלה הכתה עתה שרשים בשכבות הנמוכות של העם. אנשים נלהבים עברו מכפר, לכפר, סיפרו על מעשי הדיכוי של הזרים. הפלח הבין שישנם גם אחרים אשר חייבים ללכת כדי שיתיה כבן אדם. הבאשא התעשר באמצעות הזרים. בקהיר התגבש חוג שדיבר על עצמאות מצרית לאומית ואילו בעמק חשבו הפלחים על סילוק הפלחנים ובעלי האחוזות. אך בפי כולם, נשמעה זו הפעם הראשונה בהיסטוריה המודרנית הסיסמה המלהיבה: "מצרים למצרים!" בין הקצינים, שהיו חלק ניכר ממנהיגות התנועה הלאומית בלש אחד, פלח לפי מוצאו, בן כפר מהדלתה. שמו היה אחמד עורבי, תלמיד של אחד מבתי הספר העממיים שנוסדו בימי מוחמד עלי. מבית הספר הכפרי המשיך את לימודיו באוניברסיטה אל-אזה, שם למד לא רק את הקוראן אלא גם התורה הפוליטית החדשה שהיתה בפי הסטודנטים הנלהבים. הוא הצטרף לצבא, הגיע לדרגת קפטן והתמסר לרעיון הגדול: עצמאות הפלח משלטון זך ומדיכוי פנימי.

(אמנם ליל מאד) שנעשה במרחב. מוחמד עלי הפסיק את גידול החיטה כיבול הראשון במצרים ובמקומו הכניס את גידול הכותנה שהפך למקור הראשון של הכנסות. בסיס כל הצלחתו היה: ההכרה העמיקה שגורלה של מצרים תלוי בנילוס, בעיבוד מקסימלי של גדותיו וטיפוח מימיו.

כאשר ראו התורכים את חיווקו של הצבא המצרי תחת מוחמד עלי ציוו עליו לצאת לערב ולהשליט את מרותו בכל שטח תורכי על אבן אל-סעוד, שריף מכה, ראש כת ההוהבים הקנאים שראו בתורכים ובכל יתר המוסלמים שאינם משתייכים לתחם כופרים וסוררים. **השאיפות לא היו מוגבלות.** בנו של מוחמד עלי, איברהים, שבא למצרים בגיל 13 לאחר שאביו הספיק לרכוש לו שם עמדה גבוהה, היה אהוב ביותר על בני הארץ. בו בזמן שאביו ראה את עצמו כבן גזע עליון, מעל לפלחים המצריים, הרגיש איברהים באשא כבן מצרים, דיבר את לשון הארץ בעוד שאביו לא למד מעולם לדבר ערבית בלי ניב תורכי מובהק. עוד בהיותו צעיר, הראה איברהים כשרון רב ואביו מינה אותו למפקד הצבא המצרי

שערך פלישה שניה לערב, על מנת להכניע סופית את איבן אל-סעוד. אחרי שאיברהים, שהצליח להדור אל לב המדבר הערבי וללכוד את המורד ואנשיו הפראיים, חזר למצרים, ניגש לביצוע חלומם של כל מנהיגי הארץ במשך כל הדורות: כיבוש הארצות שעל גדות הנילוס הדרומיות. בראש צבא חזק סיפח את הסודאן באורח רשמי למצרים שעדיין היתה פרובינציה תורכית להלכה. אולם שאיפותיו של מוחמד עלי ובנו איברהים לא היו מוגבלות לאזור הדרוש למצרים למען מחיתה — עיניהם תרו לאותן הארצות שצבאות פרעה חדרו אליהן.

באותה תקופה, ניגש מוחמד עלי לבניית צי מלחמתי חזק ולהעמדתו על רמת ציי המעצמות האירופיות הגדולות. הוא הזמין מומחים צרפתים שפיקחו על בנית הצי ועל הקמת ואימון צבא מודרני מצוייד במיטב הנשק של התקופה. בשנת 1821 מונה מוחמד עלי ע"י השולטן, שחיפש כיצד לפייס את נסיכו-פיקודו האדיר, כמושל כרתים. היות והאי לא היה נתון למעשה למרותו של השולטן היה על הצבא המצרי לתפוס את המקום בכוח. כעבור ארבע שנים נצטוו מוחמד עלי לשלוח צבא שכיבוש את האיים היווניים ולדכא את התנועה הלאומית היוונית שאחזה בשודים כנשק במאבק לעצמאות. איברהים באשא, בראש הצי המצרי החדש, כבש את האיים בזה אחר זה עד שנחת לעצם היבשת היוונית וכבש את הבירה אתונה. הבריטים שנבהלו מהופעה זו של מעצמה ימית וצבאית חדשה בים התיכון כרתו ברית עם הרוסים והצרפתים, שלחו צי חזק אשר הכריח את הצבא המצרי, אחרי קרב ימי גדול בנבארניו, לסגת ולפנות את יוון. לעומת זאת פלש איברהים באשא לארץ-ישראל וסוריה והגיע עד לגבולות תורכיה עצמה. אולם מחמת אותו איום של שלוש המעצמות הסתפק מוחמד עלי בחתימת ברית עם התורכים שהכירו בו כמושל מחוזות סוריה, דמשק, חלב ועדנה, בו בזמן שהיה ביכולתו לפורר את האימפריה התורכית ולרשת את מקומה.

כל הלוואה שהוצעה, נתקבלה. אולם דעתן של המעצמות המערביות לא נחה עליהן מחשש שמצרים, תחת הפרעה החדש ובנו המוכשר, תפרוץ שוב את גבולותיה ותשתלט על הארצות סביבה. כל זמן שמוחמד עלי הסתפק בכיבוש סודאן ואיחודו לעמק התחתון, לא התערב איש — הבינו שזהו שטח מחייתה של מצרים. אולם כאשר התפתחה סכנת התערבות מצרית בדרכי התחבורה והשוקים שלהם בסהר הפורה הכריחו את השולטן (ששמו להודמנות) לבטל את הכרתו בכיבושי מוחמד עלי ולהשאיר לו רק את מצרים (עם זכות ירושה למשפחתו). אחרי מוחמד עלי עלה לשלטון עבאס באשא שנרצח כעבור שש שנים ע"י מתנקמים

בול זו, שהוצא על-ידי הדואר המצרי לכבוד חתימת חוזה 1936 הוא הראשון (והאחרון) הנושא דמות כופר טמא (אנטוני איז'ק, ראש המשלחת הבריטית).